

Doch feitelijk is de groote omkeer in Israël's volksbestaan veel eerder ontstaan en luiden de toestanden, die omstreeks 700 v. Chr. bestonden, een nieuwe periode in, omdat dan de ballingschap begonnen is en nog slechts geringe resten van het Israëlietische volk in Palestina over zijn" (bl. 7).

De groote deportaties vallen in 734, 722 en 701 bij den Syrisch-Efraïmischen oorlog, den val van Samaria en den tocht van Sanherib tegen Hiskia. Wat later werd weggevoerd in 597 en 586 is, daarmee vergeleken, slechts gering.

We zouden den schrijver willen vragen, of in dit geval het getal beslist, Juda bleef achter en om dat Juda ging het. De groote insneë valt toch in 586 v. Chr.

Ongedacht komt het laatste nummer van het bekende Deutsche tijdschrift voor de Oud-Testamentische wetenschap de betekenis van de ballingschap in 586 onderstrepen. Daarin deelt Prof. Robinson mede aangaande het onlangs in Leiden gehouden Oriëntalistencongres: „In sommige opzichten was de belangrijkste stelling Albright's bewering, dat de archaeologische onderzoekingen in Zuid-Juda aantoonde, dat er een volledige breuk is op het einde van de zevende eeuw, d.w.z. alles wijst in de richting, ja bewijst, dat de traditie juist is, die zegt, dat de ballingschap een ernstige zaak was".

Stelt Eerdman's Joël vroeger dan velen, daar staat tegenover, dat hij hem evenals Nahum slechts beschouwt als een profetisch tegenstander van mannen als Amos, Hosea, Jesaja en Micha (bl. 16, 17), zoodat we daaruit alleen al kunnen bemerken, dat de Bijbel door hem heel anders wordt beschouwd dan door de Gereformeerden. Vandaar dat de Schrift bij hem wordt een verzameling van onderling tegenstrijdige uitspraken. Jeremia inzake de vergeldingsleer anders spreekt dan Deuteronomium, tegenover Nahum en Joël staat enz.

Meesten we, wat het eerste deel betreft, constateren, dat Eerdman's in het Oude Testament sporen van animisme vond, nu stelt bitter teleur, dat hij het bovennatuurlijke karakter der profetie wegeijert, met name in het voorspellingselement. En dit zegt wel wat: want men kan modern of vrijzinnig zijn en toch vóór de profetie zich stellen met besef van haar hoog gehalte. Men haalt in onzen kring Prof. Eerdman's gaarne aan als den man, die met het Wellhausenianisme brak. Maar laat men niet vergeten, dat hij door het rationalisme, dat hem eigen is, niet komt tot de juiste waardeering van het unieke verschijnsel, dat de godsdienst van Israël heet.

Nahum levert slechts een jubel over wat reeds gebeurd is en nog te verwachten viel en moet dus geplaatst worden in het jaar, waarin Ninevé viel. Jeremia vertolkt in hoofdstuk 23:5 slechts zijn aanvankelijke hoop inzake Zedekia, zelfs het eschatologische element in de prediking van Haggai en Zacharia moet worden losgelaten: zij hopen op iets spoedigs. De droom van Nebukadnezar in Daniël 2 heeft betrekking niet op koninkrijken, maar slechts op de laatste koningen van Babel.

Inderdaad, wat blijft er van het hoogere element in de profetie over, wanneer een Ezechiël gemaakt wordt tot een aanhanger van Nebukadnezar, een vijand van de achtergeblevenen in Juda, uit wiens mond geen klacht kwam, toen Jeruzalem viel?

Is dit nu een rechtvaardige behandeling van de bronnen? Mag het beroep op het woord des HEEREN en op den HEERE Zelf worden genegeerd en gaan dergelijke beschouwingen niet lijnrecht in tegen den God van Israël?

Een volk als het Perzische heeft, volgens Eerdman's, het godsdienstig geloof van Israël sterk gewijzigd en door de Joden hebben Christenen en Moslems den invloed der Arische geloofswereld eveneens ondergaan (bl. 35).

Het Oude Testament wordt een merkwaardig boek, als men met Eerdman's aanneemt, dat een priester, die iets wilde doordrijven, maar zijn meening aantekende in de Wet, dat dus de verschillende partijen hun meeningen in de Wet-codex inwerkten (bl. 65).

Waar blijft, afgedacht van het andere, voor deze en dergelijke beweringen het strikte bewijs? Ware dit aanwezig, dan zouden we moeten komen tot een revolutie in onze denkbeelden, die geweldig zou zijn. Over den mensch b.v. heet het: „De leer der onbekwaamheid tot eenig goed en der verdorven natuur, die volgens de kerkelijke uitlegging van het Paradijsverhaal, zou moeten zijn aangehangen is onbekend. Het tegengestelde wordt aangenomen" (bl. 96, 97). Het geloof aan een hiernamaals was in de oude voorstelling onbekend (bl. 97). Het bestond in Israël oorspronkelijk niet, komt eerst voor in de laatste twee eeuwen v. Chr. en is van vreemden (Perzischen) oorsprong (bl. 99 vlg.). Ook de voorstelling van den Satan is onder Perzischen invloed ontstaan (bl. 107 vlg.).

Daarnaast staan opmerkingen, waarmee we het eens kunnen zijn. Zóó, als Eerdman's het kenmerk van de Israëlietische vroomheid zoekt in vertrouwen en onderwerping (bl. 168 vlg.) en dit in verband stelt met het boek Prediker. Ook de weergave van den inhoud van het boek Job is in

het algemeen te aanvaarden (bl. 171—172). En zoo is er heusch nog wel meer.

Maar liever dan verder details te noemen wil ik met eenige algemeene opmerkingen eindigen.

* * *

Het boek van Eerdman's geeft niet een strak afgerond geheel, geeft zelfs niet een reconstructie, waarvoor we, hoewel het er niet mee eens, uit architectonisch oogpunt bewondering kunnen hebben.

Hij voert ons langs de bronnen, gerangschikt naar zijn opvatting, zonder een groote lijn bij te brengen. We zien van de boom en het bosch niet.

In den godsdienst van Israël den bovennatuurlijken factor nagenoeg uitschakelende, geen leidende gedachte erin aanwijzende, komt hij niet boven de gegevens uit, krijgen we hoogstens parelen te zien, maar geen snoer.

Boeken als dit geven geen hoogen dunk aangaande het Oude Testament. En insooverre doen ze afbreuk aan het fundament van ons Christelijk volksleven.

Dit mogen we, met alle waardeering, die we ook in ons vorig artikel uitspraken, voor des schrijvers originaliteit en treffende details, niet verzwijgen.

Delft.

W. H. GISPEN.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Werkstaking.

III.

Reeds het eerste Christelijk Sociaal Congres in 1891, hield zich met het vraagstuk van de Werkstaking bezig. Van een zelfstandige Christelijke Vakbeweging was toen nog geen sprake. Hier en daar werd een enkel stekje geplant onder de zorg van Patrimonium.

Natuurlijk kwamen de Christelijke arbeiders, ook al ontbrak de eigen organisatie, met het vraagstuk practisch wel in aanraking. En voor hen was het meer nog dan een kwestie, die zich discussieeren laat, zij stonden dikwijls midden in een conflict met alle bezwaren en zorgen daaraan verbonden. Zij moesten in concrete gevallen een keus doen. Zij konden daarbij zelfs niet het advies van hun vakvereniging, van hun leiders, vragen.

Het spreekt wel voor de breede visie, die de leiders van ons eerste Christelijk Sociaal Congres hadden op de ontwikkeling van het sociale leven, van de oprechte begeerte ook onze Christelijke arbeiders te helpen en voor te lichten, dat men over een vraagstuk als dit, een uitspraak deed. En het treft evenzeer, dat men in dezen kring, die toch hoofdzakelijk bestond uit niet-arbeiders, op een congres, waar van invloed der arbeidersorganisaties in den zin, zooals wij dat nu wel eens verstaan, geen sprake kon zijn, tot een uitspraak kwam als daar gedaan is.

De vroeg gestorven Wiersinga van Middel, had in sectie 2 ingeleid het onderwerp: „Wat vermag het particulier initiatief, om door vrije corporaties het organisch verband van den arbeid te herstellen?"

Daarbij was zowel de vraag van de organisatie der arbeiders en der patroons, als die der werkstaking ter sprake gekomen.

De inleider aanvaardt de werkstaking als middel in den socialen strijd. Hij betoogt: „De vrije arbeid staat hooger dan de slavernij. Maar indien hij ook Paulus in den eersten brief aan de gemeente te Corinthen, hoofdst. 7. Was iemand, een slaaf zijnde, tot Christus geroepen, hij zou zich daarvoor niet bekommeren, als ware het slaaf-zijn onvereenigbaar met het Christen-zijn. Maar indien hij ook kon vrij worden, hij zou dat liever gebruiken. Doch hieruit volgt dan ook, dat Paulus niet gewild zou hebben, dat, door de omstandigheden, onze vrije broeders, huns ondanks, weer slaaf werden gemaakt."

Welnu, werkstaking — als daad op zichzelf beschouwd niet verboden door de wet Gods — is somtijds het eenige middel, waardoor de vrije arbeider ontkomen kan aan een moderne slavernij; een slavernij, welke den werkman somwijlen in nog slechter conditie brengt, dan die der oudheid; en uit dat oogpunt bezien mag het recht van werkstaking geenszins worden ontkend.

Voor al niet, wanneer we daarbij letten op het feit, dat de mensch niet op zichzelf staat, zich niet los mag gevoelen noch van zijn vaderen noch van zijn zaad. En gelijk nu elk volk een roeping heeft voor zijn nakomelingschap, om de vrijheden, die het als een heilig pand onder Gods voorzienig bestuur verkregen heeft, ongeschonden den kinderen over te leveren, zoo heeft ook iedere stand, ook de werkmansstand, de roeping, om, wat hij werd door de gunste Gods, ongedeerd ook te kunnen blijven, ook in het geslacht, dat na hem en uit hem zal zijn."

Op dit betoog lijkt niet geheel te kloppen stelling II, zooals die eerst is geformuleerd n.l. „Het

betrekkelijk recht van werkstaking kan geenszins worden ontkend". Trouwens in de volgende stelling vond ze eenig complement, als wij daar vinden „in sommige gevallen kan ze plichtmatig zijn".

Daar is in de vergadering der sectie een breede discussie gevoerd over deze stellingen. En er waren broeders, die toch met de gedachte dat werkstaking voor een Christen geoorloofd is, niet verzoend waren. Maar ook hier treft ons het eigenaardige verschijnsel, dat juist onder de patroons verschillenden het goed recht van de werkstaking, in bepaalde gevallen, hebben bepleit, zoodat ten slotte de hoofdgedachte met groote meerderheid werd aanvaard.

Ook de pleno-vergadering heeft geen ander standpunt ingenomen. De geamendeerde conclusie, met algemeene stemmen aanvaard, luidt: „Het recht van werkstaking, mits nooit als politiek instrument of als moedwillige contractbreuk, kan geenszins worden ontkend".

Het is goed deze conclusie te lezen in verband met de volgende, die eveneens met algemeene stemmen is aangenomen:

„Het is eisch der Christelijke consciëntie, van dit recht geen gebruik te maken, vóórdat de overtuiging verkregen is, dat alle andere middelen zijn uitgeput; in sommige gevallen kan de werkstaking plichtmatig zijn".

De Christelijke Vakbeweging, die lang na het eerste Christelijk Sociaal Congres tot eenige ontwikkeling is gekomen en thans in het leven van ons volk een positie heeft gekregen als geen andere Christelijke organisatie, heeft zich immer naar deze uitspraak van het Congres gedragen.

Als politiek instrument heeft zij de staking steeds veroordeeld. Politieken invloed behoort men op andere wijze uit te oefenen. Eveneens wordt tot op den dag van heden de moedwillige contractbreuk veroordeeld. Maar overigens, met volkomen inachtneming van de lijn in 1891 reeds uitgeslisseld, is zij voor zichzelf tot volkomen klaarheid over het vraagstuk van de werkstaking gekomen.

Wij mogen herinneren aan het reformaat voor den socialen cursus van het Christelijk Nationaal Vakverbond gehouden in Augustus 1918 te Arnhem door den heer Ruppert.

De daar ontwikkelde stellingen nemen wij, voor zoover ze ons onderwerp direct raken, hier over:

1. Werkstaking is het gezamenlijk neerleggen van den arbeid, dienende als middel ter bereiking van eenig doel, met het voornemen den arbeid te hervatten, zoodra het gestelde doel is bereikt.

2. Werkstaking is niet geoorloofd, indien zij wordt gevoerd tusschen personen onderling of tusschen personen en (of) instellingen waartusschen een andere verhouding bestaat, dan die steunt op het vrije arbeidscontract.

3. De werkstaking, als middel tot bereiking van doeleinden, rakende de rechtspositie van den arbeidenden stand en liggende binnen het raam der bedrijven, moet voor de vakvereniging als een wettig en geoorloofd wapen worden erkend.

4. Werkstaking, toegepast door werknemers, treft, ongeacht of dit in het met de staking gestelde doel ligt opgesloten of niet, allereerst de werkgevers. Derhalve moet het ongeoorloofd worden geacht deel te nemen aan eenige staking, met een doel, waarvan de verwezenlijking niet in het vermogen van de werkgevers ligt.

5. Werkstaking is een machtsmiddel, dat niet aangewend mag worden tot bereiking van politieke oogmerken, waarvan de verwezenlijking (al of niet) ligt in het vermogen van de Overheid, wier gezag wij moeten eerbiedigen.

6. Hoewel in principe werkstaking een geoorloofd middel moet worden geacht, is zij dit slechts, indien dit machtsmiddel wordt aangewend ter verkrijging van recht. Werkstaking als doel is door de christelijke beginselen geoordeeld.

7. Tijdens den duur van eenige collectieve of andere overeenkomst is het niet geoorloofd een werkstaking te beginnen met het doel wijziging in die overeenkomst te brengen. Stakingen met doeleinden, zonder verband met collectieve of andere overeenkomsten, doch tijdens den duur daarvan, moeten, hoewel in 't algemeen niet aan te bevelen, toch geoorloofd worden geacht.

9. Werkstaking, gedacht als middel ter bereiking van eenig algemeen doel, veronderstelt gezamenlijk optreden van personen, die daarbij en daardoor niet ontheven worden van verplichtingen, welke zij individueel hebben aangeaan.

12. Werkstaking mag slechts worden aangewend, als andere pogingen, die zouden kunnen leiden tot het gestelde doel, hebben gefaald. Doch ook dan is het zedelijk ongeoorloofd, daartoe over te gaan, indien niet aanwezig is een redelijke kans van slagen, of grootere belangen daardoor geschaad zouden worden.

Dat is de positieve uitdrukking van wat meer negatief in 1891 werd uitgesproken. Hier vindt ge naast den eisch, de werkstaking te erkennen als een der middelen om te komen tot rechtvaardige arbeidsverhoudingen, ook de begrenzing, die krachtens de christelijke beginselen bij de uitoefening van dat recht moeten worden gesteld.

De afkeuring niet alleen van de „politieke" staking, maar van elke staking die niet raakt de rechtspositie van de arbeiders en die niet ligt

binnen naar vo-

De ve wijzen in deus de oenkome komt t mers co

Maar ten het niet aan

Hier van een contract keling t begeri ook o men, o gebruik

Voorz Men na bepaald verantw altoos t groot le geëisch schade l te geven

Daar voor de beteeke we op kingsrec singsrec

Dit is ciale o het coll conflict zijden d conflict overeen

BUI

De actie

Zoo moeten was da het een zooveel had ik is leere Destijds las, wis zoude kring t achttien rich. Si van alk en verl een rus mannen eigene, een and in een

In Zi men ne maar b wel ma had he ik op d heel ga hoogte ken. De Reform schen n naast z verbond de dire baren b toch oo voortwv zijn ges zou toe gelaat ons ge alscl w vriend zouden de weg van de dagen : ons, n de pers plantso

Bij o het gez zijn lat ons lan had an ons een mochtei